

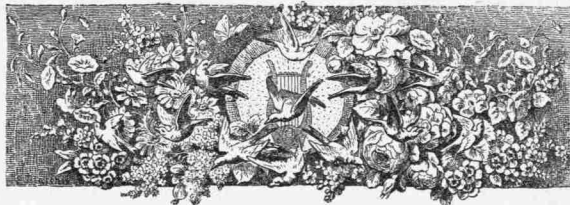
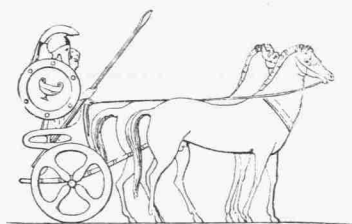
εδέθη εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Μονὴν πρὸς τιμὴν τῆς εἰς τὴν Δάφνην τοῦ Βυζαντίου Παναγίας. Ἀπὸ τῆς εἰς τὴν Δάφνην δὲ ταύτην Παναγίας καὶ οὐχὶ ἀπὸ τῆς Δάφνης τοῦ Ἀπόλλωνος ὠνομάσθη ἡ τε Μονὴ καὶ ἡ τοποθεσία Δαφνί. Εἰς τὴν προτίμησιν ὁμως τοῦ ὀνόματος τῆς ἐν Δάφνη τοῦ Βυζαντίου Θεοτόκου διὰ τὴν κατὰ τὴν Ἱερὰν Ὀδὸν ἰδρυθεῖσαν Μονὴν συνετέλεσε βεβαίως καὶ ἡ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ προηγηθεῖσα λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος, προσφυοῦς θεωρηθείσης τῆς τοιαύτης διαδοχῆς, ἀφοῦ ὅπωςδῆποτε εἶχεν ἀποφασισθῆ ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου νὰ τιμᾶται ἡ ἰδρυθεῖσα Μονή. Γνωστὸν δὲ εἶναι ὅτι ἡ τε Παναγία ἐν Δάφνη καθὼς καὶ πάντα τὰ λοιπὰ καθιδρύματα καὶ ἡ θέσις ἐν Δάφνη τοῦ Βυζαντίου ὠνομάσθησαν οὕτω: «διὰ τὸ ἴσταισθαι ἐν τῷ τόπῳ στήλην, ἣτις ἦν ἡ μαντικωτάτη ποτὲ Δάφνη τοῦ Ἀπόλλωνος».

Ῥητῶς δὲ περὶ τοῦ ἐν Βυζαντίῳ ναοῦ τῆς Παναγίας ταύτης τῆς Δάφνης, ὃν χαρακτηρίζει ὡς πρωτόκτιστον, σημειοῖ τὰ ἐξῆς ὁ Πορφυρογέννητος: «...Καὶ ἡ μὲν τῶν ἀλλαξίμων τάξις φέρει τὴν βασιλικὴν στολὴν καὶ ἀποτίθησιν ἐν τῷ ὀκταγώνῳ κουβουκλίῳ τῷ ὄντι ἐν τῷ Παλατίῳ τῆς Δάφνης, ἦγον προὐ τοῦ ναοῦ τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου... Καὶ ἀνερχόμενοι οἱ δεσπόται ἐν τῷ πρωτοκτίστῳ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου λαμβάνουσι καιρούς... εἶτα ἐξέρχονται εἰς τὸν βαπτιστήρα... καὶ μετὰ τὸ τελῆσαι ταῦτα εἰσέρχονται ἐν τῷ κοιτῶνι τῆς Δάφνης κ.λ.».

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν δὲν ὠνομάσθη ἡ ἡμετέρα Μονὴ Δαφνί: διὰ τὸν ἐκεῖσε Ναόν(;) τοῦ «Δαφναίου Ἀπόλλωνος» ἀλλὰ διὰ τὴν Παναγίαν τῆς Δάφνης ὀνομαζομένην οὕτως ἐν Βυζαντίῳ: ἔνεκα τῆς ἐκεῖ στήλης τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἐκ τῶν ἐνεργηθεισῶν δὲ κατὰ τὴν Β καὶ Δ πλευρὰν τῆς περιοχῆς τῆς Μονῆς παρ' ἡμῶν ἀνασκαφῶν ἐβεβαίωθη ὅτι διὰ τοῦ ὑλικοῦ τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος—καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν θεμελιῶν τοῦ Ναοῦ ὡς γράφει ὁ Νεροῦτσος, διότι Ἱερὸν καὶ οὐχὶ Ναὸς ἦτο κατὰ τοὺς χώρους ἐκείνους—ἰδρύθησαν σχετικὰ τινὰ τῇ Μονῇ οἰκοδομήματα ἴσως ἀρχαιότερα τοῦ σωζομένου σήμερον ναοῦ, ὧν τινων ἰκανὰ μάρμαρα φέροντα σταυροὺς καὶ ποικίλα κοσμηματα εὐρέθησαν, ὃ δὲ ὑπάρχων σήμερον ὅσον ἐξοχος τόσον καὶ ἀτυχῆς Ναὸς ἀνηγέρθη καθ' ὀλοκληρίαν σχεδὸν δι' ὑλικοῦ νέου καὶ ἀμιγροῦς καὶ εἰς χρόνους καθ' οὓς ἤκαμαζεν ὡς ἰδία πλέον τέχνη καὶ οὐχὶ ὡς παρακμὴ τῆς ἀρχαίας ἢ Βυζαντιακῆ, κοσμηθεὶς καὶ διὰ ψηφιδωμάτων, συνήθων μὲν ἴσως τότε, ἀλλ' ἀξίων θαυμασμοῦ σήμερον.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

Ἡ ΦΙΛΙΑ ΓΚΑΙΤΕ ΚΑΙ ΣΧΙΛΛΕΡ

Ἐπὶ τῇ ἀνευρέσει ἀνεκδότων αὐτῶν ἐπιγραμμάτων.

Πρό τινος ἀνευρέθησαν ἐν Βειμάρῃ ἀνέκδοτοι στίχοι τοῦ Γκαίτε καὶ τοῦ Σχίλλερ, ἀνήκοντες εἰς τὸ ἐπιγραμματικὸν εἶδος· ἡ εἰδησις τῆς Ἑστίας δὲν εἶπέ τι ἀκριβέστερον, ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀνευρεθέντων δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ εἰπώμεν ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν πολυβρύλητον σειρὰν τῶν Xenien, τὴν μεστὴν σαρκασμοῦ καὶ δηκτικῆς εἰρωνείας καὶ σπινθηροβολοῦσης εὐφυίας σειρὰν τῶν ἐπιγραμμάτων, τὰ ὅποια οἱ Διόσκουροι τῆς Γερμανικῆς φιλολογίας ἐξετόξευσαν ἀνηλεῶς δεξιᾷ, ἀριστερᾷ κατὰ παντὸς μικροῦ, κατὰ παντὸς μετρίου.

Ἡ ἰδέα τῶν ἐπιγραμμάτων τούτων ἐπῆλθε τὸ πρῶτον εἰς τὸν Γκαίτε. Ἀναγινώσκων τὰ Ξένια τοῦ Ῥωμαίου ποιητοῦ Μαρτιάλου ἐνεθουσιάσθη ἐκ τῆς ἰδέας καὶ γράψας τὴν πρώτην δωδεκάδα διστίχων ἔστειλεν αὐτὴν εἰς τὸν Σχίλλερ διὰ τὸ Ἡμερολόγιον τῶν Μουσῶν, τὸ ὅποion ἐξέδιδεν οὗτος.

Ὁ Σχίλλερ κατεγοητεύθη καὶ ἀπήντησεν ὅτι ἔπρεπε νὰ συμποσωθῶσι τούλάχιστον εἰς ἑκατὸν ὅπως ἐπαρκέσωσιν εἰς τοὺς φιλολογικοὺς ἔχθρους τῶν μετ' ὀλίγον ἐφάνη καὶ ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἀνεπαρκῆς, ἀπεφάσισαν δὲ νὰ προχωρήσωσι μέχρι τῶν χιλίων. Συνειργάζοντο εἴτε προφορικῶς ὡσάκις εὐρίσκοντο ὁμοῦ ἢ δι' ἐπιστολῶν ὡσάκις ἦσαν μακρὰν ἀλλήλων· καὶ ὅτε μὲν εἰσέφερον ὁ εἰς τὴν ἰδέαν, ὁ δ' ἕτερος τὴν μορφήν, ὅτε δ' ἐποίει ὁ εἰς τὸν πρῶτον στίχον, ὁ δ' ἄλλος τὸν δεύτερον. Τόσον σφικτὰ περιπεπλεγμένα εἶνε τὰ δύο πνεύματα ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἐπιγραμμάτων τούτων, ὥστε πλὴν ἐκείνων, ὧν εἶνε γνωστὴ ἡ πατρότης, μετ' ὅλας τὰς κοπιώδεις ἐρεύνας, ἀδύνατον εἶνε νὰ καθορισθῆ ἀκριβῶς ποῖα ἀνήκουσιν εἰς τὸν Γκαίτε, καὶ ποῖα εἰς τὸν Σχίλλερ.

Φοβερὰ ὑπῆρξεν ἡ τῶν ἠρωελεγειῶν τούτων ἐπενέργεια. Οἱ ἰσχυροὶ γρόνθοι κατεμωλώπιζον μετ' ἀμειλίχτου ὀρυθῆς, κραυγαὶ δὲ ἄλγους ἐπλήρωσαν μετ' ὀλίγον πανταχόθεν τὴν ἀτμόσφαιραν. Ὁ Γκαίτε διεσκέδαζε βλέπων τοὺς σφαδασμοὺς τῶν θυμάτων· ὁ δὲ Σχίλλερ στέλλων ἐπιγράμματα τινα εἰς τὸν Γκαίτε ἀπεκάλεε αὐτὰ ἀδυσωπῆτως «σχόλοπας ἐν τῇ σαρκὶ τῶν συναδέλφων».

Τὰ δίστιχα ταῦτα σατυρογραφικῆς ἐμπνεύσεως μάλλον προϊόντα, ἐν ὀρυθῇ φιλολογικῆς ἀγανακτικῆς ὡς ἐκδικητήρια βέλη κατὰ προσώπων ὠρισμένων βληθέντα δὲν διατηροῦσι δι' ἡμᾶς τὴν ὀξύτητα τῆς αἰχμῆς ἣτις διέσχίζε τόσον βαθῶς τὰς σάρκας, ὅποτε αἱ στιβαραὶ χεῖρες ἐτάνουσαν τὴν νευράν. Τινὰ

ἐξ αὐτῶν εἶνε θαυμάσιοι καλαισθητικοὶ ἀφορισμοὶ ἢ φιλοσοφικὰ ἀποφθέγματα, ἢ δὲ ζωὴ των δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἐφήμερον καὶ παροδικὴν ἢ παρέχει ἢ πολεμικὴ εἰς τὰ προϊόντα αὐτῆς. Ἐκ τῶν ἄλλων μόνον ὀλίγα γαργαλίζουσι καὶ τώρα τὸν οὐρανίσκον μας, ὡς λέγει ὁ Λούις, περιέχοντα τὸ γνήσιον, τὸ αἰώνιον ἄλλας τοῦ σκώμματος.

Τὰ Ξένια πλὴν τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας των ἔχουσι καὶ ἱστορικὴν σημασίαν ὡς συντελέσαντα εἰς τὴν σύσφιγγίν των σχέσεων των δύο μεγάλων ποιητῶν· διότι οὐδὲν συνδέει τόσον τὰς ψυχὰς ὅσον ὁ κοινὸς ἀγών· ἢ κοινότης τοῦ μίσους εἶνε ἤδη ἀγάπη· ἐμίσους δὲ ἀμφοτέροι μετ' ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς των τοὺς «κομπογιαννίτας» των γραμμάτων, οἱ ὅποιοι παντοῦ καὶ πάντοτε κἀκκον πολὺν θύρυβον.

Ἡ φιλία των δύο μεγάλων ἀνδρῶν ἀποτελεῖ μοναδικὸν παράδειγμα ἐν τῇ ἱστορίᾳ των γραμμάτων. Βεβαίως καὶ ἡ φιλία τοῦ Montaigne καὶ Étienne de la Boétie ἦτο ἀρχαιφθῆς καὶ στενὴ ἀλλ' ἦτο σύνδεσμος δύο ὁμοίων φύσεων, αἰτινες εὐθὺς ἀμέσως ἀνεγώρισαν τὸ συγγενὲς αὐτῶν· ὅχι ὁμως σύνδεσμος ἀντιπάλων, οἵτινες ἀκαταπαύστως ἀντετάσσοντο κατ' ἀλλήλων ὑπὸ των ὁπαδῶν των καὶ αὐτοὶ δὲ κατ' ἀρχὰς προσεπάθουν παντὶ σθένει ν' ἀποφύγωσιν ἀλλήλους. Ὁ Γκαίτε καὶ ὁ Σχίλλερ ἦσαν ἐν πολλοῖς ἀντίθετοι φύσεις, ἀρχηγοὶ δύο ἐχθρικών μεριδῶν· σημεῖον δ' ἐπαφῆς αὐτῶν ἐγένετο μόνον ὅ,τι ἔζοχον καὶ ὕψιστον καὶ εὐγενέστατον εἶχον ἐκάτεροι ἐν τῇ διαφορᾷ αὐτῶν φύσει.

Κατ' ἀρχὰς οὐδὲν προανήγγελλε τὴν φιλίαν ταύτην. «Ἐν συνόλῳ, ἔγραφεν ὁ Σχίλλερ πρὸς τὸν Körner μετὰ τὴν πρώτην πρὸς τὸν Γκαίτε ἐν Ρουδολστάτῃ ἐπίσκεψίν του, ἡ μεγάλη μου περὶ αὐτοῦ ἰδέα δὲν ἐμειώθη ἐκ τῆς προσωπικῆς γνωριμίας, ἀλλ' ἀμφιβάλλω ἂν θὰ δυνηθῶμέν ποτε νὰ συνδεθῶμεν οἰκειότερον. Προτρέχει τόσον ἐμοῦ (κατὰ τὴν ἡλικίαν ὀλιγώτερον ὅσον κατὰ τὴν βιοτικὴν πείραν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν) ὥστε οὐδέποτε θὰ συναντηθῶμεν καθ' ὁδόν».

Ὁ Γκαίτε ἐξεφράζετο ἀπροκαλύπτως κατὰ τοῦ Σχίλλερ, τὸν ὅποιον θεώρει ὡς διαφθορέα τῆς καλαισθησίας τοῦ ἔθνους, ὡς ἄγοντα κατὰ κρημνῶν τὴν γερμανικὴν φιλολογίαν. Ἐπανακάμψας ἐκ τοῦ περιωνύμου του εἰς Ἰταλίαν ταξειδίου ἀντὶ νὰ εὕρῃ τὸν γερμανικὸν λαὸν πρόθυμον ν' ἀκολουθήσῃ αὐτὸν εὖρε παντοῦ θαυμασμὸν πρὸς τὰ παράφορα ἔργα τῆς πρώτης περιόδου, τῆς πυρετώδους, τοῦ Σχίλλερ. Ἡσθάνετο δ' ἀληθῆς μῖσος κατὰ των «θαυμασίων ἐκτροπμάτων», ὡς τ' ἀπεκάλει, κατὰ των «μεγαλοφυῶν» ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀγρίων καὶ ἀχαλινῶτων προϊόντων.

Ὁ Γκαίτε δὲν ἠγάπα τὸ τάλαντον τοῦ Σχίλλερ, ἀλλὰ δὲν τὸ ἠρνεῖτο· εἶνε ἀξία ἐξάρσεως ἢ μεγαλοψυχία τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ἢ παντελῆς παρ' αὐτῷ ἔλλειψις τῆς φιλολογικῆς ἐκείνης λέπρας, κοινῆς εἰς συγγραφεῖς καὶ συγγραφεῖστας, ἢ τις καλεῖται ζηλοτυπία καὶ φθόνος. Παράδειγμα ἀκτινοβόλον εἰς τοὺς αἰῶνας θὰ μείνῃ ὁ εἰλικρινὴς ἐνθουσιασμὸς του πρὸς τὸν Σχίλλερ, τὸν Φός, τὸν Ἐρδερ, ἢ προθυμία ὅπως πρῶτος ἀναγνώριση καὶ διακηρύξῃ τὴν

μεγαλοφυίαν ἢ τὴν ἰδιοφυίαν τοῦ Σκότ, τοῦ Βύρωνος, τοῦ Βερνχζέ, τοῦ Μαντζόνι.

Τὴν αὐτὴν ψυχικὴν διάθεσιν ἀνευρίσκομεν καὶ παρὰ τῷ Σχίλλερ. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1789 ἔγραφεν εἰς τὸν Körner· «θὰ ἐγινόμεν δυστυχῆς ἂν ἔβλεπα συχνότερα τὸν Γκαίτε... Τὸν μισῶ, μολονότι ἀγαπῶ ἐκ βάθους καρδίας τὸ πνεῦμά του καὶ τὸν θεωρῶ μέγαν... Παράδοξον κράμα ἀγάπης καὶ μίσους ἐγέννησεν ἐν ἐμοὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος, συναίσθημα τὸ ὅποιον δὲν εἶνε πολὺ ἀνόμιον πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔτρεφον ὁ Βρούτος καὶ ὁ Κάσσιος πρὸς τὸν Καίσαρα· θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐξοντώσω τὸ πνεῦμά του διὰ νὰ τὸ ἀγαπήσω πάλιν ὀλοφύχως».

Βραδύτερον δέ :

«Πρὸς τὸν Γκαίτε δὲν δύναμαι νὰ ἐξισωθῶ, ἂν βάλῃ ὅλα τὰ δυνατά του. Ἐχει πολὺ περισσοτέραν μεγαλοφυίαν ἢ ἐγώ, προσέτι· δὲ πολλῷ μείζονα πλουτόν γνώσεων, ἀσφαλεστέραν αἴσθησιν τοῦ πραγματικοῦ, πρὸ πάντων δὲ διὰ παντοίων καλλιτεχνικῶν γνώσεων διαμορφωθεῖσιν καὶ ἐκλεπτυνθεῖσιν καλαισθητικὴν ἀντίληψιν».

Ἄλλ' εἰς τὰς ἐκφράσεις ταύτας τοῦ θαυμασμοῦ προσέθετε μετ' ὀλίγον τὰ ἐξῆς πικρὰ καὶ φαρμακερὰ :

«Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸς ὁ Γκαίτε εἶνε πάντα ἐμπρὸς μου, καὶ μοῦ ἐνθυμίζει τόσον συχνὰ ὅτι ἡ τύχη μοῦ προσπενέθη τόσον τραχέως!»

Πράγματι· ἡ τύχη εἶχε φανῆ ὅλως διάφορος πρὸς ἐκάτερον. Ὁ Γκαίτε ἦτο εἰς ἐκ των εὐδαιμόνων ἐκείνων τοὺς ὁποίους «οἱ θεοὶ ἀγαπῶσιν ἤδη πρὸ τῆς γεννήσεώς των». Ὁ Σχίλλερ τούναντίον ἠναγκάσθη ἐκ πρώτης νεότητος νὰ παλαίσῃ σῶμα πρὸς σῶμα μετ' ἡτῆς Ἀνάγκης. Ἦτο ἤδη ὁ προσφιλέστατος ποιητῆς τοῦ ἔθνους του καὶ ὁμως ἡ πτωχεῖα τὸν περιέσφιγγε πανταχόθεν ἀδυσωπήτως. Ἐν ταῖς πρὸς τὸν Körner ἐπιστολαῖς του θλιβεράν ἐντύπωσιν προσενοῦσιν αἱ περὶ εὐτελῶν, αἱ περὶ ταπεινῶν, αἱ περὶ αὐτῆς τῆς συντηρήσεώς του μέριμνα. Ἡναγκάζετο νὰ μεταβάλλῃ τὴν φιλολογίαν εἰς βιοτεχνίαν, ἐπίμοχθον δὲ καὶ ταύτην καὶ βαρεῖαν. Ἡγωνίζετο νὰ εὕρῃ ἐργασίαν, ἔκαμνε μεταφράσεις δι' ὀλίγα τάλληρα τὸ τυπογραφικὸν φύλλον καὶ ἦτο εὐτυχῆς εὐρίσκων τοιοῦτόν τι. Ἡ πτῆσις των ἰδεῶν ἦρεν αὐτὸν πρὸς τὰ ἄνω, καὶ αἱ ταπειναὶ φροντίδες ἐπέζον, ὥθουν αὐτὸν πρὸς τὸ ἐδαφος. Πλὴν δὲ τούτου δὲν εἶχε διέλθῃ εἰσέτι ἐντελῶς τὴν πυρετώδη κρίσιν τῆς νεότητος· ὑπῆρχε τι κοχλάζον ἔτι ἐν αὐτῷ, ἐν τοιαύτῃ δὲ ψυχικῇ διαθέσει εὐρισκόμενος ἠσθάνετο ἑαυτὸν μόνον καὶ παρ' οὐδενὸς ἀνέμενεν ἐπιχορηγίαν ἐν τῷ ἀτερᾷ μῶφ τῆς ζωῆς ἀγῶνι.

Ἄλλ' ὁ Γκαίτε; Αὐτοῦ τὴν θύραν οὐδέποτε ἔκρουσεν ἢ ὀστεώδης χεῖρ τῆς πενίας. Αὐτὸς εἶχεν εὐπορίαν, κοινωνικὴν θέσιν, δόξαν, καιρὸν πολὺν πρὸς ἐργασίαν. Ἡ σύγκρισις αὐτῆ ἢ ἀνηλεῆς, ἢ καθιστώσα τὴν δυστυχίαν σκληροτέραν ἔτι ἔβαπτεν εἰς τῆς πικρίας τὸ μέλον τὸν κάλαμον τοῦ Σχίλλερ.

Ὅχι δὲ μόνον ἡ τύχη ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις ἐπλασεν αὐτοὺς ἀνομοίους.

«Ἐν βλέμμα ἐπὶ των δύο τούτων ἀντιπάλων,

λέγει ὁ βιογράφος τοῦ Γκαίτε, ἀρκεῖ νὰ καταδείξῃ τὴν βαθεῖαν αὐτῶν ἀνομοιότητα. Ἡ ὠρμία κεφαλή τοῦ Γκαίτε ἔχει τὸ ἥρεμον, νικηφόρον μεγαλεῖον τοῦ ἐλληνικοῦ ιδεώδους, ἡ κεφαλή τοῦ Σχίλλερ τὴν σοβαρὰν καλλονὴν χριστιανοῦ ἔχοντος τὸ βλέμμα ἐστραμμένον εἰς τὰ ἐπέκεινα τοῦ κόσμου τούτου. Τὸ ὑψηλὸν καὶ πλατὺ μέτωπον τοῦ Γκαίτε καὶ οἱ ἐξαστράπτοντες μεγάλοι ὀφθαλμοὶ του, οἱ εὐγραπτοὶ καὶ συμμετροὶ χαρακτῆρες, οἱ φέροντες ἔχνη σκέψεων καὶ θλίψεων, μαρτυροῦντες ὅμως ὅτι αἱ σκέψεις καὶ αἱ θλίψεις ἐπῆλθον κατὰ τοῦ ἰσχυροῦ ἀνδρός ἀλλὰ δὲν ἐνίκησαν αὐτόν, ποιά τις ὑγίης εὐρωστία ἐπὶ τοῦ μελαχροينوῦ προσώπου του, καὶ ἀπερίγραπτόν τι—ἀκτινοβολοῦν ἐκ τῆς μορφῆς του—ταῦτα πάντα ἀποτελοῦσι ὀφθαλμοφανῆ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὄξυωπὲς ὄμμα τοῦ Σχίλλερ, τὸ στενὸν του μέτωπον, τὰ ἀσύμμετρα χαρακτηριστικά του, τὰ ὁποῖα αἱ σκέψεις καὶ αἱ θλίψεις διηυλάκωσαν ἢ δὲ ἀσθένηα προσέβαλε. Ἀμφότεροὶ ἔχουσι μεγαλεῖον· ἀλλ' ὁ μὲν εἰς ἔχει τὸ μεγαλεῖον τῆς ἡρεμίας, ὁ δ' ἕτερος τὸ τῆς πάλης. Ὁ Γκαίτε εἶχεν εὐπρεπεστάτην εὐσωμίαν καὶ ἐφαίνετο ὑψηλότερος ἀφ' ὅ,τι ἦτο· ἐν τῇ φυῇ τοῦ Σχίλλερ εἶλεπον αἱ ἀναλογίαι καὶ ἦτο ὑψηλότερος ἀφ' ὅ,τι ἐφαίνετο. Ὁ Γκαίτε ἴστατο εὐθυτενής, ὁ δὲ Σχίλλερ ἔκαμπτεν ὀλίγον τι τὸν μακρὸν λαιμόν του».

Ἡ διαφορὰ αὕτη ἐξετείνεται καὶ μέχρι τῶν ἐλαχίστων. «Ὁ ἀήρ ὁ ὁποῖος ὠφελεῖ τὸν Σχίλλερ, ἐπέδρα ἐπ' ἐμοῦ ὡς δηλητήριο», ἔλεγε βραδύτερον ὁ Γκαίτε πρὸς τὸν Ἐικερμαν κατὰ τινὰ τῶν μετ' αὐτοῦ συνδιαλέξεων του, ἀφ' οὗ, ἐννοεῖται, συνεδέθη στενωῶς μετ' ὁ Σχίλλερ. «Ἐπεσκέσθη αὐτόν ἡμέραν τινά, ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἀπάν ἢ δὲ σύζυγός του μοὶ εἶπεν ὅτι ἐμελλε νὰ ἐπιστρέψῃ μετ' ὀλίγον, ἐκάθισα πλησίον τῆς τραπέζης ἐφ' ἧς ἔγραφε ὅπως σημειώσω κατ' ἐν. Μετ' οὐ πολὺ ὅμως φοβερά δυσφορία με κατέλαβε, ἧτις ἠῦξανε κατὰ μικρὸν, ἤσθαι νόμην δ' ὅτι ἐμελλον νὰ λιποθυμήσω. Κατ' ἀρχὰς δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω ποῖον ἦτο τὸ αἷτιον τὸ ὁποῖον μ' ἔφερον εἰς τὴν ὄλωσ ἀσυνήθη καὶ δυσάρεστον ἐκείνην κατάστασιν, ἀλλὰ τέλος παρετήρησα ὅτι ἐκ τινος κιβωτίου, τὸ ὁποῖον εὐρίσκατο πλησίον μου ἐξεπέμπετο ἀνυπόφορος ὀσμὴ. Ἀνοίξας αὐτὸ παρετήρησα μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ἦτο γεμάτον ἀπὸ σάπια μῆλα. Ἐπλησίασα ἀμέσως εἰς ἐν παράθυρον καὶ ἀνέπνευσα καθαρὸν ἀέρα, μετ' ὀλίγον δὲ συνῆλθα ἐντελῶς. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον ἡ σύζυγός του, ἡ ὁποία μοὶ εἶπε, ὅτι τὸ κιβώτιον αὐτὸ πρέπει νὰ εἶνε πάντοτε γεμάτον ἀπὸ σάπια μῆλα, διότι ἡ ὀσμὴ ἐκείνη ὠφελεῖ τὸν Σχίλλερ καὶ ἄνευ αὐτῆς δὲν δύναται νὰ ἐργασθῇ».

Χαρακτηριστικὸν εἶνε ἐπίσης ὅτι ὁ μὲν Γκαίτε εἰργάζετο πρωί, ἐν ᾧ ὁ Σχίλλερ ἐν βαθεῖα νυκτί.

Οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες συνηνητήθησαν ἐν Ἰένη τὸν Μάιον τοῦ 1794 κατὰ τινὰ συνεδρίαν τῆς φυσιολογικῆς ἐταιρείας· μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς κατὰ τύχην, ἀνεχώρησαν συγχρόνως, καθ' ὁδὸν δὲ συνῆψαν συνδιαλέξιν· ὁ Σχίλλερ ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι ὁ τοιοῦτος κατακερματισμὸς περὶ τὴν ἔρευναν τῆς φύσεως εἶνε ἥκιστα εὐάρεστος εἰς τοὺς μὴ ἐξ ἐπαγ-

γέλματος φυσιοδίφας. «Ἀπεκρίθην, διηγεῖτο ἔπειτα ὁ Γκαίτε, ὅτι καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς μεμνημένους εἶνε ὄχι εὐάρεστος, καὶ ὅτι δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ ἄλλος τρόπος ἀντιλήψεως τῆς φύσεως οὐχὶ κεχωρισμένης καὶ μεμονωμένης, ἀλλὰ δρώσης καὶ ζώσης. . . Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν οἰκίαν του· ἡ συνδιάλεξις με εἰλικυσεν ἐντός· ὑπεστήριξα μετὰ ζωηρότητος τὴν μεταμόρφωσιν τῶν φυτῶν. Ἡκροῶτο μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος· μετὰ τὸ πέρασ ὅμως τοῦ λόγου μου ἔσεισε τὴν κεφαλὴν του καὶ εἶπε: «Αὐτὰ ποῦ λέγετε δὲν εἶνε πόρισμα πείρας, εἶνε ἀπλῆ ἰδέα.» Ἐξεπλάγην καὶ δυσηρεστήθην. Ἡ παλαιὰ ἐχθροπάθεια ἐξηγέρθη ἐν ἐμοί, συνέσχον ὅμως τὸν ἑαυτόν μου καὶ εἶπα· «Πολὺ μ' εὐχαριστεῖ ὅτι ἔχω ἰδέας χωρὶς νὰ τὸ ἤξεύρω, καὶ ὅτι τὰς βλέπω μάλιστα καὶ μετὰ τὰ μάτια μου».

Τὸ ἀναμέσον αὐτῶν χάσμα ἦτο εὐρὺ καὶ βαθύ, ἀλλὰ τὸ πρῶτον βῆμα εἶχε γίνῃ. Ἀφορμὴν εἰς συγχωτέραν ἐπικοινωνίαν ἔδωκαν αἱ Ὁραὶ, τὸ ἐξαιρετικὴν θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς γερμανικῆς φιλολογίας κατέχον περιοδικὸν ὅπερ ἐξέδιδεν ὁ Σχίλλερ, καὶ τοῦ ὁποίου τῆς συντάξεως μετέσχον ὁ Γκαίτε, ὁ Ἐρδερ, ὁ Κάντιος, ὁ Φίχτε, οἱ δύο Οὐμβολδ καὶ ἄλλοι ἐπιφανεῖς. Οὕτω δὲ ἐπῆλθεν ὁ μεταξὺ Γκαίτε καὶ Σχίλλερ σύνδεσμος «ὄστις, ὡς λέγει ὁ Γκαίτε, ἐξηκολούθησεν ἄνευ διακοπῆς καὶ κατὰ καλὸν ἔκαμε καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς ἄλλους.»

Μετὰ τὴν πρώτην συνάντησιν ἡ φιλία ἠῦξησε ταχέως· μετὰ δύο δὲ μῆνας ὁ Σχίλλερ ἔγραψε τὴν ὠραίαν ἐκείνην ἐπιστολὴν ἐν ἧ μετὰ τὸλμης καὶ εὐστοχίας ἐχαρακτήριζε τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος τοῦ Γκαίτε. Ὁ Γκαίτε ἀπήντησεν φιλοφρονέστατα ἢ δ' ἐπιστολὴν τοῦ ἤρχιζεν οὕτω· «Διὰ τὰ γενέθλιά μου, τὰ ὁποῖα ἐορτάζω τὴν ἐβδομάδα ταύτην, ὠραϊότερον δῶρον ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν σας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ λάβω·» μετ' ὀλίγον δὲ προσκλήθεις ὁ Σχίλλερ μετέβη εἰς Βεῖμάρην καὶ διῆλθε παρὰ τῷ Γκαίτε δύο ἐβδομάδας. Ἐκ τῆς πλουσίας πρὸς ἀλλήλους ἀνταλλαγῆς ἰδεῶν παρετήρησαν ὅτι ἐν πολλοῖς συνεφώνουν ἀπροσδοκίτως.

«Ἀπαιτεῖται πολὺς καιρὸς, ἔγραφε πρὸς αὐτόν ὁ Σχίλλερ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς Ἰένην, νὰ τακτοποιήσω ὅλας τὰς ἰδέας τὰς ὁποίας ἀνεκινήσατε ἐν ἐμοί, ἀλλὰ ἐλπίζω ὅτι καμμία ἐξ αὐτῶν δὲν θὰ χαθῇ».

Ὁ δὲ Γκαίτε ὅστις συνέγραψε τότε τὸν περιφρῶμον Βίλελμ. Μάϊστερ ἔστειλε πρὸς αὐτόν τὸ χειρόγραφον ἀπὸ τοῦ τρίτου βιβλίου, λίαν ἀσμένως καὶ ευγνωμόνως ἀποδεχόμενος τὰς φιλικὰς τοῦ Σχίλλερ παρατηρήσεις.

Ἡ φιλία κατ' ὀλίγον ἐγίνετο στενωτέρα· οὕτω δ' ἤρχισε μεταξὺ αὐτῶν ἡ ζωηρὰ ἐκείνη ἐπιστολογραφία, ἧτις εἰσάγει ἡμᾶς κατ' εὐθείαν εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς μεγαλοφυοῦς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας καὶ τὴν ὁποίαν δημοσιεύων ὁ Γκαίτε ἐφρῶνει δικαίως ὅτι προσέφερε μέγα δῶρον εἰς τοὺς Γερμανοὺς.

Ἀνυπολόγιστος ὑπῆρξεν ἡ ἐπίδρασις τῆς φιλικῆς ταύτης ἐπὶ τῶν δύο τῶν διαφόρων μεγαλοφυῶν

ἀνδρῶν. Ὁ Γκαϊτε ἦτο τότε τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν, ὁ δὲ Σχίλλερ τριάκοντα πέντε. Ὁ Γκαϊτε ἠδύνατο νὰ δώσῃ πολλά τὰ ὁποῖα εὐγνωμόνως ἀπεδέχετο ὁ Σχίλλερ, ἂν δ' οὗτος δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ μεγάλου φίλου του, μηδὲ νὰ εὐρύνη τὸν ὀρίζοντα τῶν γνώσεων καὶ τῆς πείρας αὐτοῦ, μετέδωκεν ὅμως εἰς τὸν Γκαϊτε πολυτιμότερον τι : τὸ ἐνδιαφέρον. Ὁ βαθὺς ἐνθουσιασμός τοῦ Σχίλλερ, ἡ ἄτρωτος φιλοπονία του ἐκίνησαν τὸν Γκαϊτε εἰς ἐργασίαν· ἀπέσπασαν αὐτὸν ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης καὶ ἔτρεψαν εἰς τὰ γράμματα, παρῶρμησαν αὐτὸν εἰς συντέλεσιν ἡμιτελῶν ἢ εἰς πλήρη ἐκτέλεσιν νέων ἔργων. Ἡ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ κοινὴ δρᾶσις ἀποτελεῖ ἐν τῷ βίῳ ἀμφοτέρων φωτεινότερον σημεῖον, παραμένει δ' αἰώνιον ὑπόδειγμα φιλίας.

«Εἶνε ἀληθῶς δῶρον Θεοῦ νὰ ἔχῃ τις σοφὸν καὶ περισσευμένον φίλον!» ἀνεφώνει ὁ Σχίλλερ, μετὰ τὰς ἐπὶ τοῦ Βαλλενστάιν παρατηρήσεις τοῦ Γκαϊτε τὸν ὁποῖον εἶχε στείλῃ εἰς αὐτὸν ἐν χειρογράφῳ.

Ὁ δὲ Γκαϊτε περιγράφει τὴν ἐκ τῆς φιλίας ταύτης νέαν ψυχικὴν κατάστασιν του, ὡς ἐξῆς : «Εἰς ἐμὲ ἐπῆλθε νέον ἔαρ, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ παλαιὰ σπορὰ ἀνεβλάστησε καὶ οἱ ξηρανθέντες κλάδοι ἤνθησαν ἐκ νέου».

Ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σχίλλερ, ὁ Γκαϊτε κατεκάμφθη ὑπὸ τὸ βάρος τῆς θλίψεως· εἶχεν ἀπολέσῃ ὄχι ἀπλοῦν φίλον, ἀλλὰ τὸ ἥμισυ τῆς ὑπάρξεώς του· ἐκ τοῦ βάθους δὲ τοῦ πόνου του ἀπέτεινε πρὸς αὐτὸν τὸν θαυμάσιον ἐκείνου ἐπίλογον τοῦ "Ἄσματος τοῦ Κώδωνος, ὁ ὁποῖος ὡς ρεῦμα ὀρμητικόν, ὑπὸ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς φιλίας ὀγκούμενον θέλει ῥοχθῆ αἰώνιος περὶ τὸν τάφον τοῦ Σχίλλερ.

Οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν Βεϊμάρην εἶδον πρὸ τῆς μικρᾶς τοῦ θεάτρου πλατείας ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὑποβάθρου, ὀρθούς, εὐθυτενεῖς, πλήρεις ζωῆς καὶ μεγαλείου, ὀρειχαλκίους ἐγγὺς ἀλλήλων ἰσταμένους τοὺς δύο φίλους. Ὁ Γκαϊτε ὀλύμπιος καὶ μέγας, κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς στέφανον δάφνης στηρίζει μετὰ τινος φιλικῆς νωχελείας τὴν ἀριστερὰν ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Σχίλλερ. Οὗτος δὲ τὴν δεξιὰν πρὸς τὴν δάφνην τείνων, κρατεῖ διὰ τῆς ἐτέρας ἐπτυγμένον χειρόγραφον ἐν ἐνθέῳ ἐμπνεύσει προσβλέπων ὑψηλά, ὡς ν' ἀκούῃ μυστηριώδη φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ.

Ὡς ἴστανται ἐπὶ τοῦ ὑποβάθρου ἐκείνου εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα συνηνωμένοι, οὕτως ἀχώριστοι εἶνε καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ καὶ ἐν τῷ θαυμασμῷ τῶν γενεῶν, οὕτως ἀναπόσπαστοι εὐρίσκονται καὶ εἰς τὰ μικρὰ Ξένια οἱ Διδάσκουροι τῆς γερμανικῆς ποιήσεως· διὰ τοῦτο ἡ εἰδησις τῆς ἀνευρέσεως ἀνεκδότου σειρᾶς τῶν ἐπιγραμμάτων τούτων, ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην μου τὴν φιλίαν τῶν δύο ἀνδρῶν, φιλίαν μεγαλοῦργον καὶ ὑπέροχον ὡς ἦσαν αὐτοί· διότι ἡ γέφυρα ἔχει τὸ ὕψος τῶν ὄχθων τὰς ὁποίας ζευγνύει.

A. Π. Κ.

Ἡ Μικρὰ Κόμησσα¹

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΟΚΤΑΒΙΟΥ ΦΕΓΙΕ

ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ Ε. Δ. ΡΟΪΔΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 5'.

1 Ὀκτωβρίου.

Παῦλε, τὰ πράγματα θολώνουν καὶ ἐπιθυμῶ νὰ ἔχω τὴν γνώμην σου περὶ τοῦ πρακτέου. Ἄκουσε τί συνέβη καὶ ἀπάντησέ με ἀμέσως.

Τὴν ἐνδεκάτην τὸ πρωί, σφραγίσας τὴν ἐπιστολήν μου κατέβην ὅπως τὴν παραδώσω εἰς τὸν ταχυδρόμον καὶ, ἐγγιζούσης τῆς ὥρας τοῦ προγεύματος, μετέβην εἰς τὴν αἴθουσαν. Μὴ εὐρὸν κανένα ἐκεῖ ἐκάθισα παρὰ τὴν ἐστίαν ἀναγινώσκων τὸν τελευταῖον ἀριθμὸν τῆς Ἐπιθεωρήσεως, ὅτε ἀνοιχθείσης αἰφνιδίως τῆς θύρας εἶδον εἰσερχομένην τὴν μικρὰν κόμησσαν, ἣτις εἶχε διανυκτερεύσει εἰς τὸν πύργον. Μετὰ τὸν ἀτυχῆ διάλογον τῆς προτεραίας, ὃν κάλλιστα ἐγνώριζον ὅτι εἶχεν ἀκούσει ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἡ συνέντευξις κατ' ἰδίαν μετὰ τῆς κυρίας ταύτης ἦτο ὀλίγον ἐπιθυμητή. Ἐγερθεὶς ἐν τούτοις προσέκλινα ἐδαφιαίως καὶ ἀντεχαιρετήθην ὑπ' αὐτῆς δι' ἐλαφροτάτης κλίσεως τῆς κεφαλῆς, τῆς ὁποίας ἤμην ἴσως ἀνάξιος μετὰ τὰς χθεσινὰς μου ἀνοησίας. Τὰ πρῶτα βήματα τῆς μικρᾶς κομήσεως, ὅτε μὲ εἶδεν, ἐπρόδιδον ταλάντευσιν τινα καὶ ἀμφιβολίαν, ὁμοιάζοντα βάδισμα πέρδικος ἐλαφρῶς κατὰ πτέρυγα πληρωθείσης. Ἄφου ἐφάνη ἐπὶ τινος στιγμᾶς διατάζουσα ἂν ἤθελε τραπῆ πρὸς τὸ παραθύρον ἢ τὸ κλειδοκύμβαλον, ἔλαβεν αἴφνης τοιμηρότεραν ἀπόφασιν καὶ διηυθύνθη ἄνευ περαιτέρω δισταγμοῦ πρὸς τὴν ἐστίαν, ἥτοι τὴν ἰδιαίτεράν μου ἐπικράτειαν.

Ὁρθιος ἐνώπιον τοῦ καθίσματός μου καὶ ἔχων ἀνὰ χεῖρας τὸ περιοδικὸν ἀνέμενα τὰ συμβησόμενα μετὰ φαινομένης ἀταραξίας, ἣτις πολὺ φοβοῦμαι ὅτι ἀτελέστατα ἔκρυπτε τὴν ἐσωτερικὴν μου ἀγωνίαν. Τὴν ἐπικειμένην ἐξήγησιν καθίστανε λίαν ἐπιφοβὸν ὄχι μόνον ἡ ἐπιβαλλομένη εἰς τὸν τυχόντα ἐλευθερίου ἀγωγῆς πρὸς τὰς γυναῖκας ἀθρότης, ἀλλὰ καὶ ἡ ζωηρὰ συναίσθησις τῆς ἐνοχῆς μου, ἣτις περιώριζεν ἐντὸς στενωπῶν ὀρίων τὸ δικαίωμα τῆς νομίμου ἀμύνης καὶ μὲ παρέδιδεν ἀνυπεράσπιστον εἰς τὴν διάκρισιν γυναικὸς νέας, ζωηρᾶς καὶ πιθανῶς φιλεκδίκου.

Ἡ κυρία Πάλμα σταματήσασα ἀπέναντί μου ἐστήριξε τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐπὶ τοῦ μαρμάρου τῆς ἐστίας καὶ ἔτεινεν εἰς τὸ πῦρ τὸ περιέχον τὸν ἀριστερὸν αὐτῆς πόδα χρυσόμαυρον ὑποδημάτιον. Οὕτως ἐγκατασταθεῖσα ἐστράφη ἔπειτα πρὸς ἐμὲ χωρὶς νὰ εἶπῃ οὐδὲ λέξιν, παρατηροῦσα μετὰ χαρᾶς τὴν στενοχωρίαν μου, ἣτις ἦτο μεγάλη. Καλὸν ἐνόμισα τότε νὰ ἐπαναλάβω τὴν ἀνάγνωσιν μου, πρὸ τούτου ὅμως καὶ ἐν εἶδει μεταβάσεως ἠρώτησα αὐτὴν μετὰ πολλῆς εὐγενείας — «Μήπως ζητεῖτε τὸ περιοδικὸν τούτο, κυρία ; »